

Spørreundersøkelsen "Bibliotekenes tilbud til innvandrerbefolkningen"

Bibliotek-
utredningen
2005 – 2006

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
Bakgrunn for undersøkelsen	3
Avgrensninger i spørreundersøkelsen:.....	4
Begrensninger i spørreundersøkelsen	4
Svarprosent og relevans	4
Utforming av rapporten.....	5
Folkebibliotekene.....	5
Hovedfunn - folkebibliotek.....	5
Folkebibliotekenes tilbud til innvandrerbefolkningen	6
Folkebibliotekene og asylmottak	6
Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i folkebibliotekene	6
Boksamlinger på ulike språk i folkebibliotekene.....	6
Tidsskrifter på ulike språk i folkebibliotekene	6
Aviser på ulike språk i folkebibliotekene	6
Bruk av portalen Bazar i folkebibliotekene	7
Norskopplæring.....	7
Innvandrerbefolkningens bruk av folkebiblioteket.....	7
Kompetanse.....	8
Folkebibliotekenes bruk av Det flerspråklige bibliotek (DFB)	8
Lån av depot.....	8
Bestillingsskjemaet	8
Tekniske løsninger	8
Reserveringsrutiner	8
Statistikkføringsmuligheter.....	9
Utlånsmuligheter.....	9
Føring av utlansstatistikk for utlån av depotene	9
Depotsamlinger på ulike språk.....	9
Sammensetningen av depot.....	9
Lånetid på depot.....	9
Informasjonen om depot	9
Hvorfor noen bibliotek ikke låner depoter fra DFB.....	9
DFBs hjemmeside	10
Veiledning.....	10
Kurstilbudet fra DFB	10
Fjernlån på enkelttitler	10
DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur.....	10
Portalen Bazar	10
Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra et utvalg folkebibliotek:.....	11
Folkebibliotekenes generelle kommentarer til spørreundersøkelsen:.....	11
Fengselsbibliotekene.....	12
Hovedfunn – Fengselsbibliotek	12
Fengselsbibliotekenes tilbud til innvandrerbefolkningen	13
Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i fengselsbibliotekene.....	13
Boksamlinger på ulike språk.....	14
Tidsskrifter og aviser på ulike språk.....	15
Bruk av portalen Bazar i fengselsbibliotek.....	16

Norskopplæring.....	16
Bibliotekets øvrige tilbud.....	17
Organisert tilbud til innvandrerbefolkningen.....	17
Kompetanse.....	18
Fengselsbibliotekenes bruk av Det flerspråklige Bibliotek (DFB).....	18
Lån av depot.....	18
DFBs hjemmesider.....	20
Veiledning.....	20
Kurstilbudet fra DFB	20
Fjernlån	20
DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur.....	21
Portalen Bazar.....	21
Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra fengselsbibliotek.....	21
Fylkesbibliotekene	21
Hovedfunn - fylkesbibliotek	22
Fylkesbibliotekets tilbud til innvandrerbefolkningen	22
Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i fylkesbibliotek	22
Boksamlinger på ulike språk i fylkesbibliotek.....	23
Tidsskrifter og aviser på ulike språk i fylkesbibliotekene	23
Norskopplæring.....	23
Bibliotekets øvrige tilbud.....	24
Kompetanse.....	24
Fylkesbibliotekenes bruk av Det flerspråklige bibliotek (DFB).....	25
DFBs hjemmeside	25
Veiledning.....	25
Kurstilbudet fra DFB	25
Fjernlån	26
DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur.....	26
Portalen Bazar.....	26
Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra fylkesbibliotek	26

Bakgrunn for undersøkelsen

”Det foreligger fortsatt relativt lite dokumentasjon av, og forskning om, bibliotekbruken blant innvandrere” (Robert Vaagan i delutredningen ”Bibliotekene og det flerkulturelle Norge”). Men alle som bor i landet skal ha et folkebibliotektilbud. Hvordan fordeler så den bofaste innvandrerbefolkningen i Norge seg? I følge SSB er det ingen kommuner som ikke har innvandrere. Det er kun to kommuner i hele Norge som ikke har ikke-vestlige innvandrere.

I forbindelse med Bibliotekutredningens arbeid har ABM-utvikling nå kartlagt hvilke tilbud folke-, fylkes- og fengselsbibliotek yter til innvandrerne, deres etterkommere og asylsøkere. Bibliotekenes bruk av Det flerspråklige bibliotek (DFB) ved Deichmanske bibliotek er også kartlagt. DFB er en nasjonal tjeneste med tre hovedfunksjoner. Det skal være et kompetanse- og veiledningssenter for bibliotektilbud til innvandrere og flyktninger for landets folke- og fylkebibliotek, det skal være en innkjøps- og katalogavdeling for litteratur på ulike språk, og det skal fungere som nasjonal fjernlånsentral for litteratur til flyktninger og innvandrere. Mesteparten av DFBs drift finansieres av staten.

Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 7. juni til 15. juli 2005 og foregikk elektronisk. Alle folke-, fylkes- og fengselsbibliotek fikk tilsendt spørreskjemaet.

Avgrensninger i spørreundersøkelsen:

- I spørreundersøkelsen har vi brukt Statistisk sentralbyrås definisjon av innvandrerbefolkningen som sier at dette er: "Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn, dvs. personer med to utenlandsfødte foreldre. I tillegg kommer personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre". Det betyr at arbeidsinnvandrere, flyktninger og asylsøkere er inkludert i undersøkelsen. Urbefolkningen og de nasjonale minoritetene er holdt utenfor undersøkelsen.
- Bibliotekenes bruk av Finsk bibliotekjeneste er ikke inkludert i undersøkelsen. Dette er en nasjonal tjeneste fra Finnmark fylkesbibliotek. Det finnes flere regionale depottilbud som heller ikke er tatt med i undersøkelsen, blant annet prosjektet Norsk-russisk bibliotek- og informasjonstjeneste i grenseland (NORU) og Agder-fylkenes depotsamlinger (Agder innvandrersamling).

Begrensninger i spørreundersøkelsen

- Flere av svarene i undersøkelsen er basert på respondentenes observasjoner. Bruk av observasjoner i kombinasjon med at "innvandrere" ikke alltid er så lette å identifisere, gjør resultatene noe usikre. En representativ undersøkelse blant innvandrerbefolkningen om deres bibliotekbruk ville kunne gi et riktigere bilde av innvandrere og asylsøkeres bruk av og meninger om bibliotekene.
- Svarprosenten ligger på nesten 50 %. De som ikke deltar i undersøkelsen, utgjør en fare for skjevhet i svarene. Respondenter som er opptatt av problemstillingen kan for eksempel være overrepresenterte. Svarene gir imidlertid et godt bilde av situasjonen i de bibliotekene som har deltatt i undersøkelsen.
- Det elektroniske spørreskjemaet gir respondentene mulighet til å la være å svare på spørsmål. En del av respondentene har benyttet seg av dette. Dette kan skyldes at spørsmålet ikke er relevant for respondenten.
- Prosenttallene som oppgis uttrykkes i forhold til antall respondenter som har svart på det konkrete spørsmålet og ikke antall respondenter som har deltatt i undersøkelsen totalt. Vi har derfor oppgitt antall respondenter som har svart på spørsmålet både i rene tall og i prosent.

Svarprosent og relevans

Undersøkelsen ble sendt ut til alle de 464 folke-, fylkes- og fengselsbibliotekene i Norge. 231 bibliotek besvarte undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 49,8. Svarprosenten lå på 48,4 for folkebibliotekene, 55,5 for fylkesbibliotekene og 42,9 for fengselsbibliotekene. Seks av bibliotekene krysset ikke av for type bibliotek, og er kun inkludert i den totale svarprosenten.

Det er få fylkes- og fengselsbibliotek totalt (19 fylkesbibliotek og 14 fengselsbibliotek). Dette gjenspeiler seg i svarene ved at det er få bibliotek vi får beskrivelser av innen disse bibliotektypene.

Utforming av rapporten

Resultatene fra folke-, fengsels- og fylkesbibliotekene presenteres i atskilte kapitler. Bibliotekene har forskjellige oppgaver, brukere og tilbud av tjenester. Innen den enkelte bibliotekkategori presenteres først bibliotekenes egne tilbud til innvandrerbefolkningen, deretter bibliotekenes bruk og vurdering av DFBs tilbud.

Folkebibliotekene

I Lov om folkebibliotek, formålsparagrafen, heter det at ”*Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling og ved å stille bøker og annet egnet materiale gratis til disposisjon for alle som bor i landet...Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.*”

Folkebibliotekene er i tabellen under inndelt etter antall innbyggere etter samme forhold som det som brukes i ABM-utviklings årlige statistikkinnstilling.

Slik fordelte svarprosenten seg etter kommunestørrelse:

<i>Antall innbyggere</i>	<i>Spørreundersøkelsen</i>	<i>Antall kommuner</i>
<i>< 1000</i>	<i>10</i>	<i>22</i>
<i>1000-1999</i>	<i>28</i>	<i>73</i>
<i>2000-2999</i>	<i>33</i>	<i>66</i>
<i>3000-4999</i>	<i>38</i>	<i>79</i>
<i>5000-7499</i>	<i>30</i>	<i>62</i>
<i>7500-9999</i>	<i>18</i>	<i>28</i>
<i>10000-14999</i>	<i>18</i>	<i>41</i>
<i>15 000- 19999</i>	<i>10</i>	<i>17</i>
<i>20000 – 29999</i>	<i>9</i>	<i>20</i>
<i>30000-49999</i>	<i>8</i>	<i>13</i>
<i>50000-99999</i>	<i>4</i>	<i>7</i>
<i>> 100 000</i>	<i>3</i>	<i>5</i>

Hovedfunn - folkebibliotek

Folkebibliotek i kommuner med en innvandrerbefolkning av viss størrelse har et tilbud til de ulike gruppene. I den grad folkebibliotekene har fokus på enkeltspråk har de et gjennomgående tilbud, dvs. både informasjonsbrosjyrer, aviser, tidsskrift og egne samlinger, foruten at de også får depot fra DFB på de/t aktuelle språket/ene. Det er godt samsvar mellom språkgrupper og tilbud. De språkene respondentene har tilbud om, korresponderer godt med de største innvandrergruppene i Norge (Iran, Pakistan, Somalia, Sri Lanka, Tyrkia, Vietnam, tidligere Jugoslavia, Marokko og andre arabisktalende land jfr. SSB statistikk, per 01.01.2005).

Når det gjelder tilbudene fra DFB, kom hjemmesiden deres best ut med nesten 100 % fornøyde respondenter. Folkebibliotekene er stort sett fornøyde med DFB sine depottilbud, men mener de har et forbedringspotensiale, både kvantitativt og kvalitativt. Respondentene mente at dette kan rettes opp ved at DFB får tilført mer ressurser. DFBs hjelp til innkjøp av litteratur, transkribering, katalogisering og klassifikasjon brukes i svært liten grad. Portalen Bazar benyttes heller ikke i særlig grad. Her ga mange respondenter uttrykk for at de ikke var klar over tjenesten.

Folkebibliotekenes tilbud til innvandrerbefolkningen

Folkebibliotekene og asylmottak

Syv folkebibliotek (14%) har en samarbeidsavtale med asylmottaket i kommunen.

Åtte (15%) får del av de statlige midlene som blir tildelt kommunen.

Kun tre folkebibliotek (1,4%) har samarbeidsavtale med UDI.

74 folkebibliotek (40%) har inkludert innvandrere og asylsøkere i bibliotekets strategiske måldokument.

Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i folkebibliotekene

70 folkebibliotek (34%) har informasjonsbrosjyrer på andre språk enn svensk, dansk, fransk, tysk og engelsk. Flest bibliotek har informasjonsbrosjyrer på albansk (29), arabisk (41), bosnisk-kroatisk-serbisk (44), kurdisk (26), persisk (35), russisk (39), somali (32), tamil (17), tyrkisk (16), urdu (14) og vietnamesisk (16).

Boksamlinger på ulike språk i folkebibliotekene

65 folkebibliotek (31,4%) har boksamlinger på innvandrerbefolkningens egne språk. Flest bibliotek har boksamlinger på arabisk (22), bosnisk-kroatisk-serbisk (29), kurdisk (13), persisk (22), russisk (24), somali (11), tamil (14), tyrkisk (8), urdu (11) og vietnamesisk (17). 41 folkebibliotek (65%) mener innvandrerbefolkningen låner bøker *ofte* eller *svært ofte*.

Tidsskrifter på ulike språk i folkebibliotekene

61 folkebibliotek (29,5%) kjøper inn tidsskrifter på innvandrerbefolkningens egne språk. Flest bibliotek har tidsskrifter på arabisk (21), bosnisk-kroatisk-serbisk (35), persisk (12), russisk (9), somali (4), tamil (10), urdu (9). 52 folkebibliotek (88%) mener innvandrerbefolkningen låner tidsskrifter *ofte* eller *svært ofte*.

Aviser på ulike språk i folkebibliotekene

67 folkebibliotek (32%) kjøper inn aviser på innvandrerbefolkningens egne språk. Flest bibliotek har aviser på arabisk (26), bosnisk-kroatisk-serbisk (40), persisk (27), russisk (13), somali (9), tamil (16), tyrkisk (5), urdu (7). 56 folkebibliotek (85%) mener innvandrerbefolkningen låner/leser aviser *ofte* eller *svært ofte*.

Språk	Info-brosjyrer Ant. bibliotek	Boksamling Ant. bibliotek	Tidsskrifter Ant. bibliotek	Aviser Ant. bibliotek
Albansk	29			
Arabisk	41	22	21	26
Bosnisk-kroatisk serbisk	44	29	35	40
Kurdisk	26	13		
Persisk	35	22	12	27
Russisk	39	24	9	13
Somali	32	11	4	9
Tamil	17	14	10	16
Tyrkisk	16	8		5
Urdu	14	11	9	7
Vietnamesisk	16	17		

Bruk av portalen Bazar i folkebibliotekene

13 folkebibliotek (6,4%) bruker portalen Bazar som egen startside på en eller flere publikumsmaskiner. 178 folkebibliotek (86%) bruker *sjelden* eller *aldri* portalen Bazar i sitt referansearbeide. Her kommenterte flere respondenter at de ikke visste om den, men at de nå skulle begynne å bruke den!

Norskopplæring

Materiale som kjøpes inn til støtte i norskopplæringen for innvandrerbefolkningen er ordbøker, lettlest litteratur på norsk, lydbøker, materiale om Norge og nordmenn og språkkurs.

13 folkebibliotek (6,6%) oppgir at de har litteratur av norske forfattere oversatt til ulike morsmål.

110 folkebibliotek (56%) mener at norskopplæringsmaterialet benyttes *ofte/svært ofte*.

137 folkebibliotek (70%) mener at bruken er *stabil* mens 34 folkebibliotek (17,5%) mener den er *økende*.

Innvandrerbefolkningens bruk av folkebiblioteket

148 folkebibliotek (73%) mener innvandrerbefolkningen bruker bibliotekets øvrige tilbud *ofte/svært ofte*. 143 folkebibliotek (73%) mener bruken er *stabil*, mens 46 folkebibliotek (23%) mener den er *økende*.

130 folkebibliotek (64%) mener innvandrerbefolkningen bruker biblioteket som møteplass *ofte/svært ofte*. 151 folkebibliotek (74%) mener bruken er *stabil*, mens 40 folkebibliotek (20%) mener den er *økende*.

10 folkebibliotek (5%) har organiserte tilbud til innvandrerbefolkningen. Leksehjelp, kvinnegrupper og ulike opplæringstilbud i samarbeid med andre etater er mest nevnt.

30 folkebibliotek (14,5%) har arrangement som skal fremme kunnskap og forståelse for innvandrerbefolkningens bakgrunn og kultur. Utstillinger, kulturkvelder og markeringer av ulike FN-dager nevnes spesielt.

100 folkebibliotek (49%) samarbeider med andre instanser i kommunen om tilbudet til innvandrerbefolkningen. Barnehager, grunnskole, helsestasjon, innvandrersorganisasjoner, voksenopplæring, flyktningekontor, kulturkontor og andre bibliotek i regionen er mest nevnt. Ett av respondentbibliotekene (1%) nevner fritidsklubbene som samarbeidspartner.

Kompetanse

31 folkebibliotek (15,1%) har skaffet seg kompetanse for å møte innvandrerbefolkningens behov. Det som nevnes oftest er: Hordalandsmodellen, medlemskap i faglige nettverk, kurs både internt i kommunen og eksternt, realkompetanse ved å arbeide sammen med innvandrere. Formalkompetanse er skaffet ved kompetansegivende studier ved universitetene i Oslo og Bergen, og ved Høgskolen i Oslo.

34 folkebibliotek (16%) har ansatte med innvandrerbakgrunn. Bosnia og Somalia peker seg ut, men her er det veldig stor variasjon. Mange har ansatte renholdere fra ikke-vestlige land.

Folkebibliotekenes bruk av Det flerspråklige bibliotek (DFB)

Lån av depot

142 folkebibliotek (70%) låner depot fra DFB.

De språkene det lånes flest depoter på er: albansk (24), arabisk, (62), bosnisk-kroatisk-serbisk (48), finsk (13), kinesisk (11), kurdisk (40), persisk (63), polsk (19), somali (59), spansk (19), tamil (15), thai (27), tyrkisk (15), urdu (19), vietnamesisk (14). 105 folkebibliotek (75%) mener dette er *stabilt* eller *stigende tendens* (59% *stabilt*, 16% *stigende*)

Bestillingsskjemaet

133 folkebibliotek (99%) er fornøye med bestillingsskjemaet fra DFB.

Tekniske løsninger

23 folkebibliotek (21%) synes de tekniske løsningene til DFB er *uegnet* eller *lite gode*, mens 76 folkebibliotek (69%) mener de er *gode* og 11 folkebibliotek (10%) mener de er *meget gode*.

Kommentarene går på at respondentene ønsker seg elektroniske direkteløsninger for videre utlån og statistikk.

Reserveringsrutiner

71 folkebibliotek (68%) mener reserveringsrutinene er *gode*, mens 12 folkebibliotek (11%) mener de er *uegnet*.

Statistikkføringsmuligheter

67 folkebibliotek (68%) er *godt* eller *meget godt fornøyde* med statistikkføringsmulighetene.

Utlånsmuligheter

81 folkebibliotek (76%) er *godt* eller *meget godt fornøyde* med videre utlånsmuligheter.

Føring av utlånsstatistikk for utlån av depotene

83 folkebibliotek (59,3%) fører utlånsstatistikk for utlån av depotene. Kommentarene fra respondenter som ikke benytter seg av dette, er at de burde fått elektronisk direktemulighet til registrering og utlån, og at de per i dag ikke har kapasitet til å registrere dette utlånet.

Depotsamlinger på ulike språk

114 folkebibliotek (83,8%) er *fornøyde* med DFBs samlinger på de ulike språkene. Respondentene mener likevel det er for lang respons- og leveringstid. Respondentene kommenterer at det ville hjulpet å få et bredere utvalg og høyere antall eksemplarer av nye bøker.

Sammensetningen av depot

133 folkebibliotek (96,4%) er *fornøyde* med sammensetningen av depotene. Respondentene kommenterer at det ser ut som om det er de samme titlene som går igjen i flere av depotene. Respondentene kommenterer at det ville hjulpet å få et bredere utvalg og høyere antall eksemplarer av nye bøker.

Lånetid på depot

130 folkebibliotek (92,9%) er *fornøyde* med lånetiden på depotene. Respondentene kommenterer imidlertid at de ikke forstår begrunnelsen for ulik lånetid på de ulike språkene. Respondentene kommentere at det hadde vært en fordel å få 6 mnd. lånetid på samtlige depoter.

Informasjonen om depot

127 folkebibliotek (94,1%) er *fornøyde* med den informasjonen som kommer med depotene. Respondentene ønsker seg imidlertid elektroniske lister med importmuligheter.

Hvorfor noen bibliotek ikke låner depoter fra DFB

Vi har tidligere sett at 142 bibliotek har svart at de låner depot fra DFB. Av dem som ikke låner svarer 7 folkebibliotek (10,9%) at de ikke har innvandrere i kommunen. 25 folkebibliotek (39,1%) svarer at de ikke har etterspørsel etter innvandrrelitteratur.

Mange har ikke besvart dette spørsmålet, eller har besvart med ”annet”, uten å utdype dette.

DFBs hjemmeside

179 folkebibliotek (99%) er *fornøyde* eller *meget fornøyde* med informasjonen om litteratur.

170 folkebibliotek (97%) er *fornøyde* eller *meget fornøyde* med informasjonen om målgruppen.

175 folkebibliotek (99%) er *fornøyde* eller *meget fornøyde* med oversettelser av diverse material på ulike språk.

175 folkebibliotek (99%) er *fornøyde* eller *meget fornøyde* med oversikt over tilgjengelige språk og materiale til utlån.

Veiledning

175 folkebibliotek (97%) er *fornøyde* med den veiledningen de får per telefon eller e-post.

Respondentene svarer at forbedringspotensialet ligger i responstiden og at de ikke ønsker å måtte purre på inngåtte avtaler.

Kurstilbudet fra DFB

80 folkebibliotek (58%) er fornøyde med utvalg av tema.

67 folkebibliotek (50%) mener det har relevans for eget arbeid.

66 folkebibliotek (50%) mener det har relevans for bibliotekets ansatte.

46 folkebibliotek (30,3%) ønsker flere kurs fra DFB.

Fjernlån på enkelttitler

87 folkebibliotek (45%) har flere enn 30 fjernslånsbestillinger på enkelttitler utenom depotene.

Kommentarer her var at svaralternativene burde hatt lengre skala enn til 30.

Mange respondenter kommenterte at de ikke visste at DFB holder kurs. Noen respondenter mente dessuten at det var vanskelig å forholde seg til DFBs kurstilbud siden DFB ligger utenfor deres rekkevidde ressursmessig (langt og dyrt å reise til Oslo). Respondentene syntes det var bra med regionale kurs og ønsket flere av disse.

DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur

26 folkebibliotek (13,1%) *benytter* DFBs tjenester til innkjøp av litteratur, transkribering, katalogisering eller klassifikasjon.

172 folkebibliotek (86,9%) *benytter ikke* DFBs tjenester til innkjøp av litteratur, transkribering, katalogisering eller klassifikasjon.

Portalen Bazar

29 folkebibliotek (14%) bruker *ofte* eller *svært ofte* portalen Bazar i sitt referansearbeide.

178 folkebibliotek (86%) bruker *sjelden* eller *aldri* portalen Bazar i sitt referansearbeide. Her kommenterte mange respondenter at de ikke visste om den, men at de nå skulle begynne å bruke den!

Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra et utvalg folkebibliotek:

- *"Eit veldig viktig tilbod. Utan dette tilbodet hadde ikkje våre innvandrarak hatt noko tilbod på eige språk."*
- *"DFB bør imidlertid få større økonomiske midler siden de skal tjene hele landet."*
- *"Viktig med en sentral tjeneste på dette området!!!"*
- *"Ønsker en større kvantitet fra DFB."*

Folkebibliotekenes generelle kommentarer til spørreundersøkelsen:

- *Mange savnet muligheter for å svare "vet ikke/ikke relevant for oss".*
- *Andre nasjonale tjenester det ikke ble spurt om: finsk fra Finnmark.*
- *Andre prosjekt det ikke ble spurt om: russisk fra Finnmark.*
- *Savnet spørsmål om bruk av datamaskiner.*
- *Ikke spurt om Agder Innvandrersamling.*

Fengselsbibliotekene

Innsatte i norske fengsler har rett til et bibliotektilbud etter lov om folkebibliotek og lov om straffegjennomføring. Fengselsbibliotekene blir statlig finansiert. I Norge hadde 12 fengsler statlig finansiert fengselsbibliotek per 1. juni 2005. De andre fengslene har et bibliotektilbud av varierende kvalitet, to av disse har jevnlig besøk av bibliotekar fra det lokale folkebiblioteket og leverer inn statistikk til ABM-utvikling. Spørreundersøkelsen ble sendt til disse to fengslene i tillegg til de tolv som har et statlig finansiert bibliotektilbud.

Fengselsbibliotekene yter bibliotek tjenester til de innsatte i samarbeid med lokale folke- og fylkesbibliotek.

Det finnes ingen offentlig statistikk som sier noe om sammensetningen av innvandrerbefolkningen i norske fengsler. Det finnes statistiske oversikter over andelen straffedømte med utenlandsk statsborgerskap. Utenlandske statsborgere må ikke forveksles med innvandrere. En innvandrer kan ha norsk statsborgerskap mens utenlandske statsborgere ikke behøver å være innvandrere. Det er mange utenlandske statsborgere som har blitt dømt for en forbrytelse i Norge og som soner dommen her, men som ellers ikke har noen tilknytning til landet. Etter straffegjennomføringsloven og "De europeiske fengselsregler" skal utenlandske fanger sone under de samme forhold og med de samme muligheter som norske fanger. Innsatte med utenlandsk statsborgerskap er mer avhengig av tilbud på eget morsmål, eventuelt engelsk, enn innsatte med norsk statsborgerskap da disse har en sterkere tilknytning til norsk språk og kultur. Per 30. september 2003 var det 526 innsatte med annet statsborgerskap enn norsk i norske fengsler.

I spørreundersøkelsen er det ikke gjort noe skille mellom innsatte med innvandrerbakgrunn og innsatte med utenlandsk statsborgerskap.

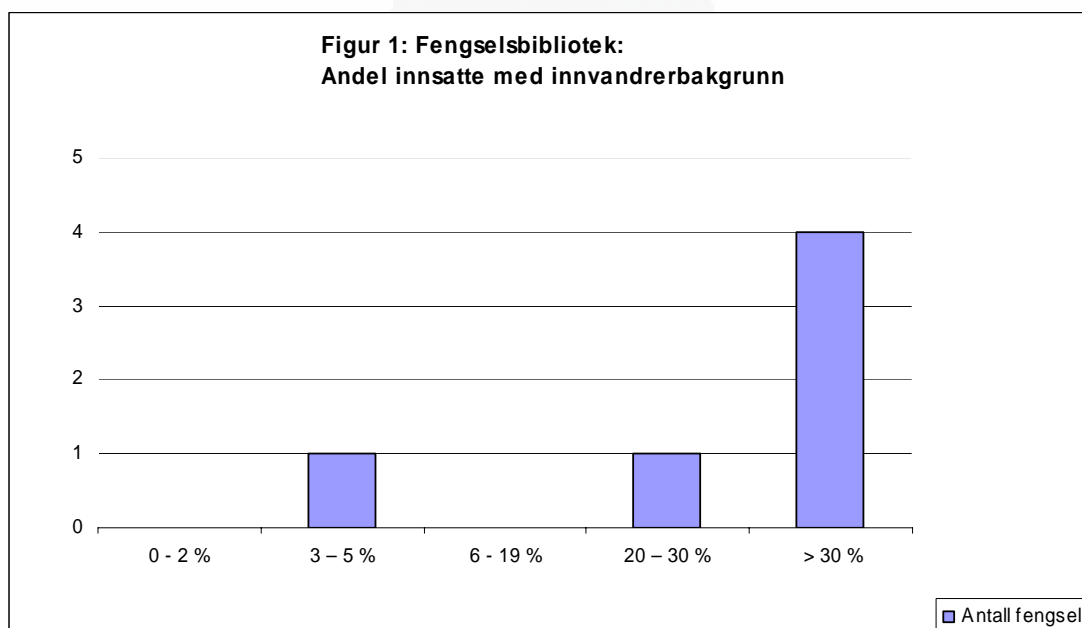
Seks fengselsbibliotek har svart på spørreundersøkelsen.

Størrelsesmessig varierer institusjonene fra 12 – 280 soningsplasser. I de fengslene som er representert i undersøkelsen varierer andelen innsatte med innvandrerbakgrunn fra 3-5 % til over 30 %, se figur 1.

Hovedfunn – Fengselsbibliotek

- Fem av fengslene som har deltatt i undersøkelsen har en andel på over 20 % innsatte med innvandrerbakgrunn.
- Alle fengselsbibliotekene har inkludert innsatte innvandrere i sine strategiske planer.
- Innsatte med innvandrerbakgrunn er store brukere av fengselsbibliotekenes tilbud. Det gjelder tidsskrifter og aviser på innvandrernes språk, bibliotekets materiale til støtte i norskopplæringen og bibliotekets øvrige medietilbud. Alle fengselsbibliotekene brukes *ofte* eller *svært ofte* som møteplass av innvandrerbefolkningen.
- Ingen fengselsbibliotek har et øvrig organisert kulturtilbud til innvandrerne, men fire samarbeider med andre om tilbudet til innvandrerne.

- Fire fengselsbibliotek bestiller depot fra DFB. Alle benytter seg av muligheten til å bestille enkelttitler i fjernlån.
- Fengselsbibliotekene er spesielt fornøyd DFBs hjemmesider og veiledningen de yter.
- Halvparten av fengselsbibliotekene benytter seg av portalen Bazar i referansearbeidet *ofte* eller *svært ofte*.

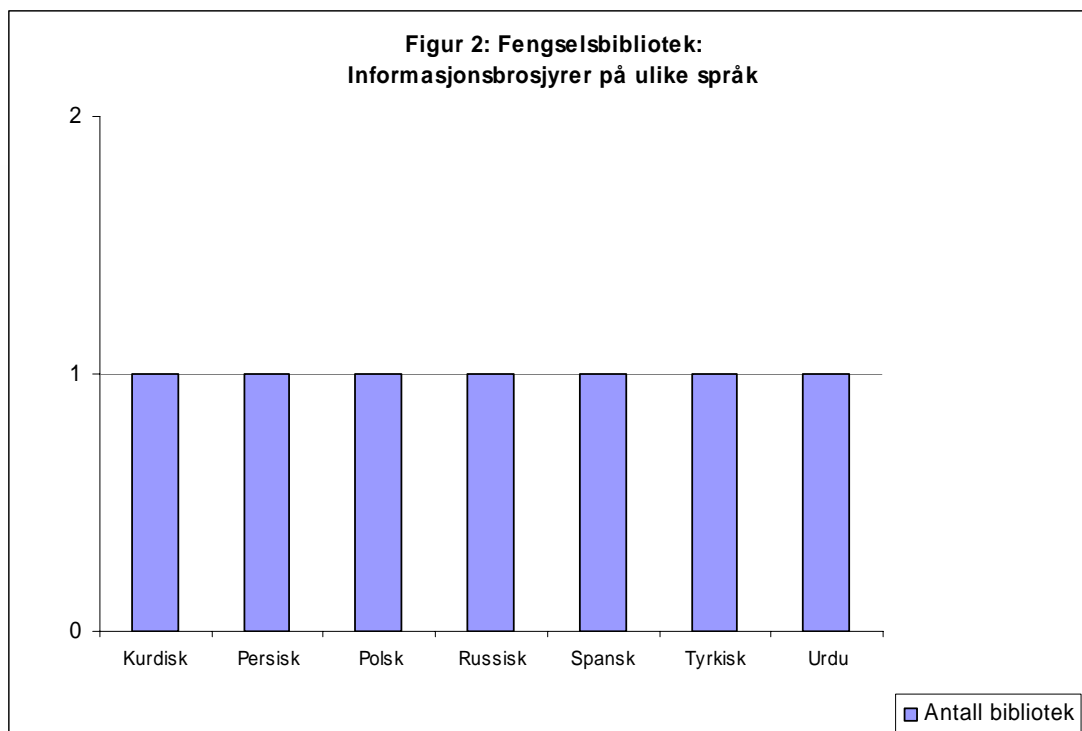
Fem fengsler har en andel på over 20 % innsatte med innvandrerbakgrunn. Dette viser at et bibliotektilbud tilpasset innvandrernes behov er viktig i fengslene.

Alle fengselsbibliotekene har inkludert innvandrere og asylsøkere i sine strategiske måldokument.

Fengselsbibliotekenes tilbud til innsatte innvandrere

Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i fengselsbibliotekene

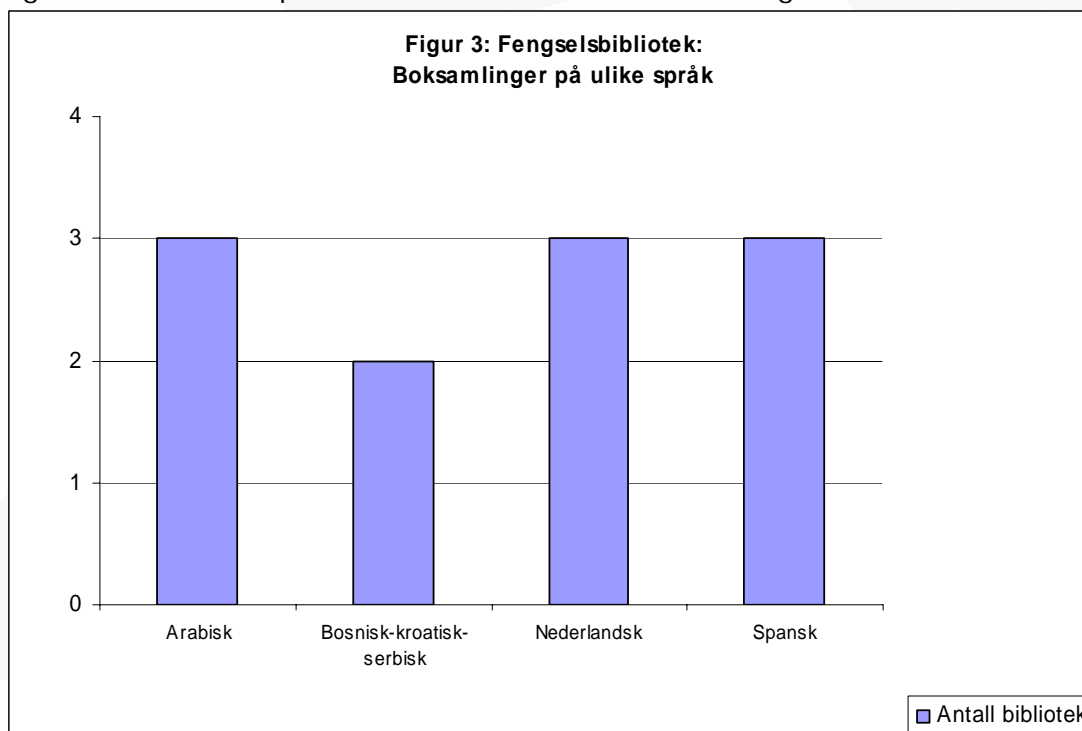
To fengselsbibliotek (33,3 %) oppgir at de har informasjonsbrosjyrer på andre språk enn norsk, svensk, dansk, tysk, fransk og engelsk. Figur 2 viser hvilke språk fengselsbibliotekene har informasjonsbrosjyrer på.

Boksamlinger på ulike språk

Fire fengselsbibliotek (66,7 %) har boksamlinger på innvandrernes egne språk.

Figur 3 viser hvilke språk som finnes ved flere enn ett fengselsbibliotekene.

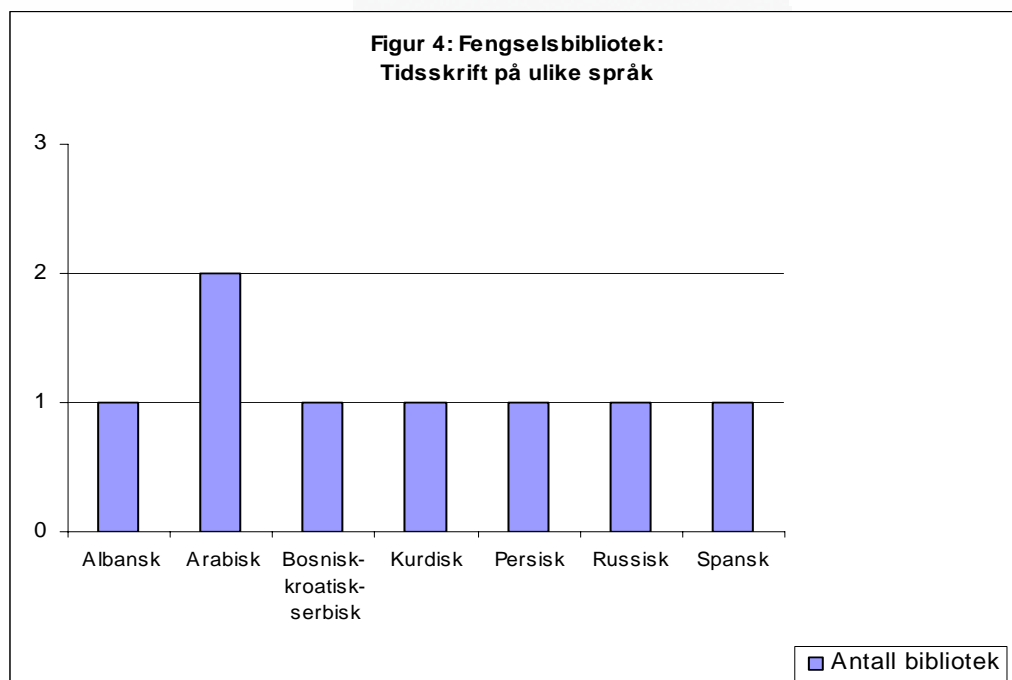
I tillegg finnes estisk, finsk, gresk, kinesisk, kurdisk, latvisk, litauisk, persisk, polsk, rumensk, russisk, slovakisk, slovensk, swahili, tsjekkisk, tyrkisk, ungarsk og urdu ved ett fengselsbibliotek.

Bibliotekene vedlikeholder og registrerer samlingene sine forskjellig. Kun fem av språkene vedlikeholdes ved to av fengselsbibliotekene. Når det gjelder registrering av samlingene registrerer ett bibliotek alt av samlinger, to registrerer ingen samlinger og ett registrerer enkelte av samlingene.

Tre fengselsbibliotek sier at innvanderne *svært ofte* eller *ofte* benytter seg av dette tilbudet.

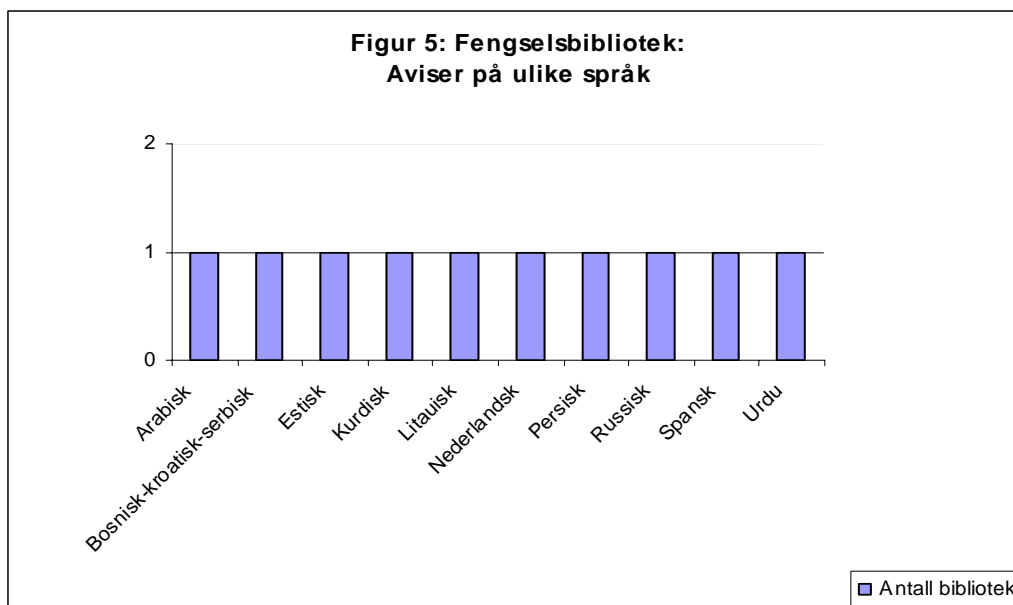
Tidsskrifter og aviser på ulike språk

Tre fengselsbibliotek kjøper inn tidsskrifter på innvandrernes egne språk. Figur 4 viser hvilke språk som er representert ved fengselsbibliotekene med ett eller to tidsskrifter.

Ved de tre fengselsbibliotekene som kjøper inn tidsskrifter på innvandrernes språk, mener de at innvanderne *svært ofte* benytter seg av tidsskrifttilbudet.

Ett fengselsbibliotek kjøper inn aviser på innvandrernes egne språk. Se figur 5 for oversikt over hvilke språk det kjøpes inn aviser på.

Innvandrerne benytter seg *svært ofte* av dette tilbudet ved dette fængselsbiblioteket (100 %).

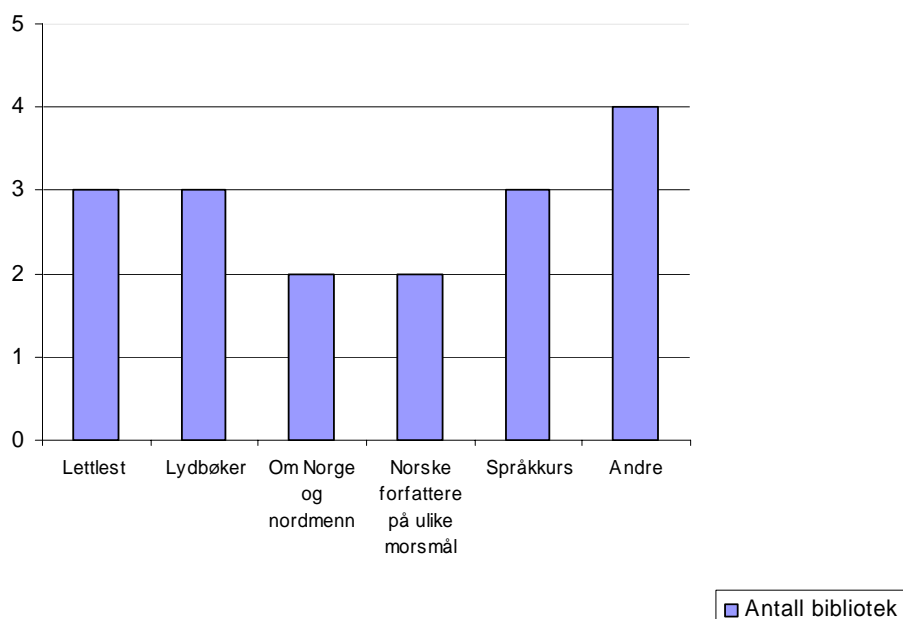
Bruk av portalen Bazar i fængselsbibliotek

Fængslene har store restriksjoner på de innsattes bruk av Internett. Fængselsbibliotekene har ikke publikumsmaskiner med fri tilgang for de innsatte, og ingen av fængselsbibliotekene har portalen Bazar som startside på publikumsmaskinene.

Norskopplæring

Fire fængselsbibliotek kjøper inn materiale til støtte i norskopplæringen. Figur 6 viser hva som kjøpes inn av fængselsbibliotekene.

**Figur 6: Fængselsbibliotek:
Materiale som kjøpes inn som støtte i norskopplæringen**

Av andre ting som kjøpes inn, nevnes spesielt CD-ROM utgaven av "Ny i Norge".

To fængselsbibliotek oppgir at de ikke kjøper inn materiale til bruk i norskopplæring på grunn av dårlig økonomi. I stedet låner de inn materiale til denne bruken fra andre bibliotek.

Fem bibliotek oppgir at dette materialet benyttes *ofte* og *svært ofte*. Bruken er *stabil* eller *stigende* i fængselsbibliotekene.

Bibliotekets øvrige tilbud

Når det gjelder innvandrernes bruk av bibliotekets øvrige medietilbud, sier fem fængselsbibliotek at brukerne *ofte* eller *svært ofte* benytter seg av dette tilbudet. Denne bruken er *stabil* eller *stigende* i fængselsbibliotekene.

Alle fængselsbibliotekene sier at innvandrerne benytter seg av biblioteket som møteplass *ofte* eller *svært ofte*. Tendensen er *stabil* eller *stigende*.

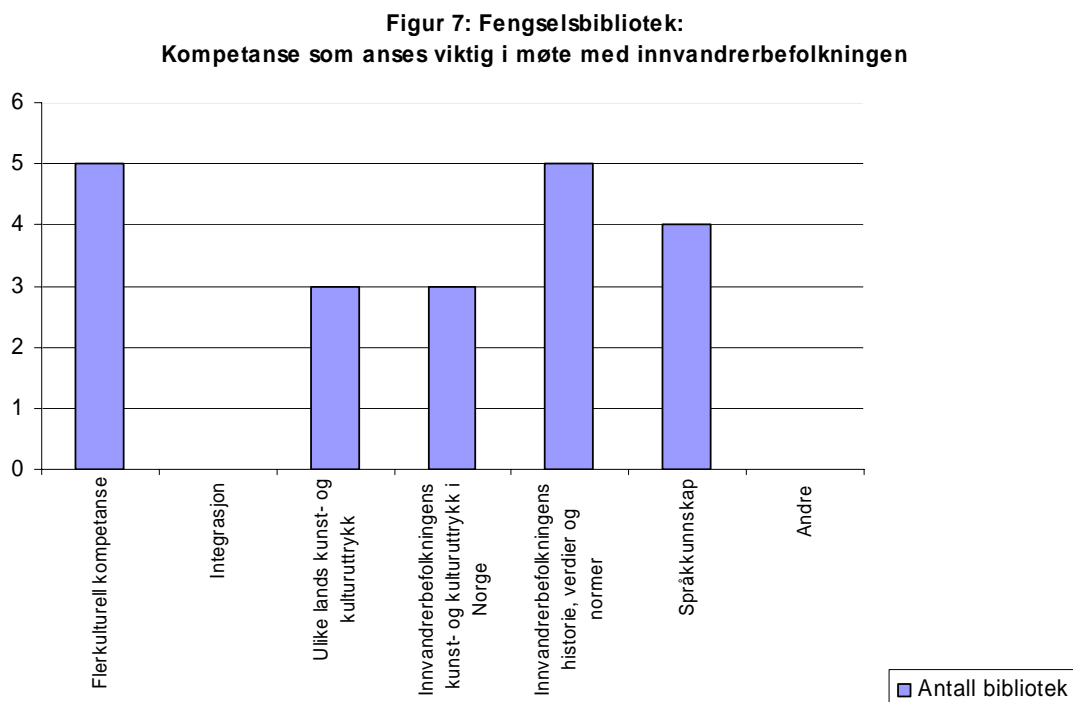
Organisert tilbud til innsatte innvandrere

Ingen fængselsbibliotek har noe øvrig organisert tilbud til innvandrerne. Kun ett av bibliotekene har arrangement som skal fremme kunnskap og forståelse for innvandrernes kultur. Tilbudet består av utstillinger og kulturkvelder.

Fire av fængselsbibliotekene samarbeider med andre om tilbudet til innvandrerne. Det samarbeides med grunnskoler, innvandrersorganisasjoner, videregående skoler, voksenopplæringen, fritidsleder, prest og arbeidsbedrift.

Kompetanse

Figur 7 viser hva slags kompetanse fengselsbibliotekene anser som viktig i arbeid med innvandrerne.

Ett fengselsbibliotek har skaffet seg kompetanse for å møte innvandrernes behov. Det dreier seg om deltakelse på kurs og seminarer om litteraturformidling til fremmedspråklige, kulturforståelse og lignende.

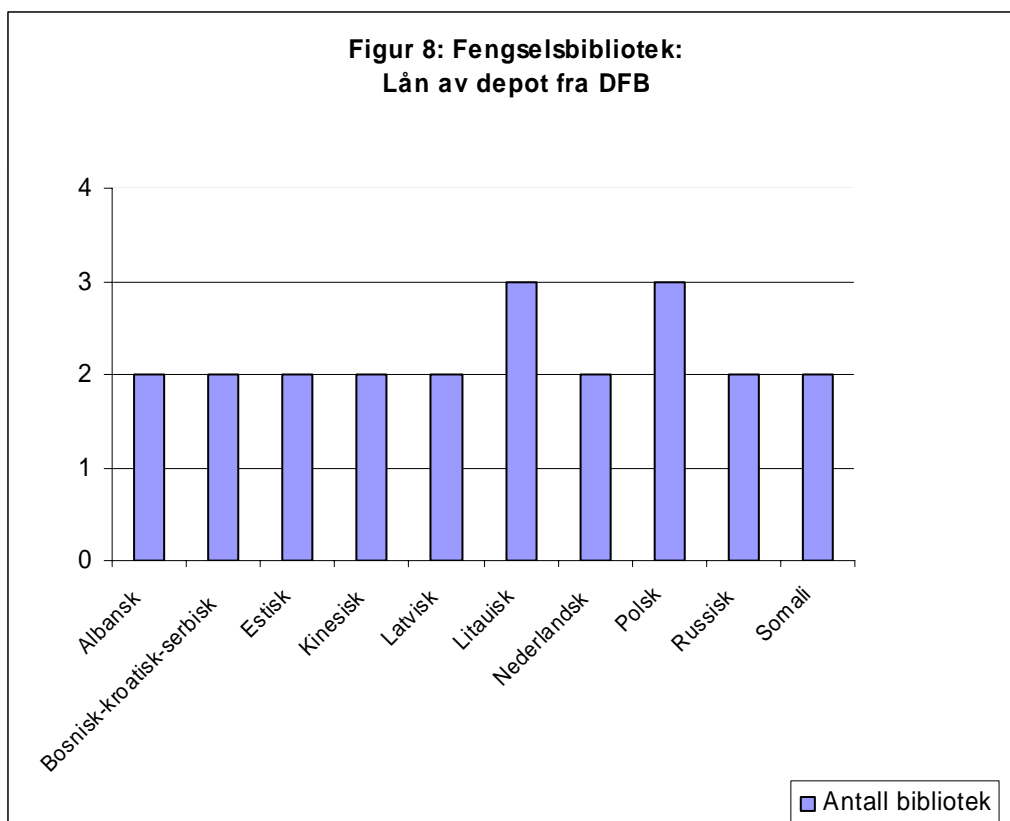
Ett fengselsbibliotek oppgir at de har ansatt personer med innvandrerbakgrunn i biblioteket. Biblioteket benytter innsatte som assistenter i biblioteket.

Fengselsbibliotekenes bruk av Det Flerspråklige Bibliotek (DFB)

Lån av depot

Fire fengselsbibliotek låner depot fra DFB. Ett bibliotek oppgir at de deltar i en sirkulasjonsordning med bøker på innvandrerspråkene fra et fylkesbibliotek og at dette reduserer behovet for å låne depot fra DFB.

Figur 8 viser de språkene som bestilles av to eller flere fengselsbibliotek. I tillegg bestilles depot av disse språkene ved ett fengselsbibliotek: amharisk, arabisk, finsk, hindi, kurdisk, panjabi, persisk, portugisisk, rumensk, slovakisk, slovensk, spansk, swahili, tagalog, tamil, thai, tigrinja, tsjekkisk, tyrkisk, ungarsk, urdu og vietnamesisk.

De fire fengselsbibliotekene som bestiller depot fra DFB bestiller til sammen 154 depot fra DFB i løpet av et år. De fleste samlingene byttes ut fire ganger i året. Lån av depot betegnes som *stabil* eller *stigende*.

Kun to av disse fire fengselsbibliotekene har svart på spørsmål om de er fornøyd med bestillingsskjema fra DFB. Begge bibliotekene er fornøyd med skjemaet.

Tre av de fire fengselsbibliotekene har svart på spørsmål om DFBs tekniske løsninger i forbindelse med bruk av depot i eget bibliotek. Tilbakemeldingene om løsningene er:

- Gjenfinning: ett bibliotek synes dette fungerer *lite godt*, to synes det fungerer *godt*
- Reservering: to bibliotek synes dette fungerer *godt*, ett bibliotek synes dette fungerer *meget godt*
- Statistikkføring: 2 bibliotek synes dette fungerer *godt*
- Videre utlån til låner: 1 bibliotek synes dette fungerer *godt*, 1 bibliotek synes dette fungerer *meget godt*

Tre av de fire fengselsbibliotekene fører utlånsstatistikk for utlån av depot.

To av de fire fengselsbibliotekene sier at de er fornøyd med samlingene ved DFB. Ett bibliotek er ikke fornøyd og sier at størrelsen på samlingene kunne vært bedre. Tre av de fire fengselsbibliotekene sier at de er fornøyd med lånetiden, informasjonen på listene som følger med depotene og sammensetningen av depotene.

To av fengselsbibliotekene låner ikke depot. De har ikke angitt hvorfor de ikke gjør det.

DFBs hjemmesider

Fengselsbibliotekarene mener dette om DFBs hjemmesider:

- Informasjon om litteratur på DFBs hjemmeside: alle bibliotekene er *meget fornøyd* eller *fornøyd*
- Informasjon om målgruppen på DFBs hjemmeside: alle bibliotekene er *meget fornøyd* eller *fornøyd*
- Oversettelser av forskjellig materiale til ulike språk på DFBs hjemmeside: alle bibliotekene er *meget fornøyd* eller *fornøyd*
- Oversikt over tilgjengelig språk og materiale til utlån på DFBs hjemmeside: alle bibliotekene er *meget fornøyd* eller *fornøyd*.

Veiledning

Alle de seks fengselsbibliotekene er fornøyd med veiledningen de får via telefon og e-post.

Kurstilbudet fra DFB

Når det gjelder DFBs kurstilbud mener fengselsbibliotekene at:

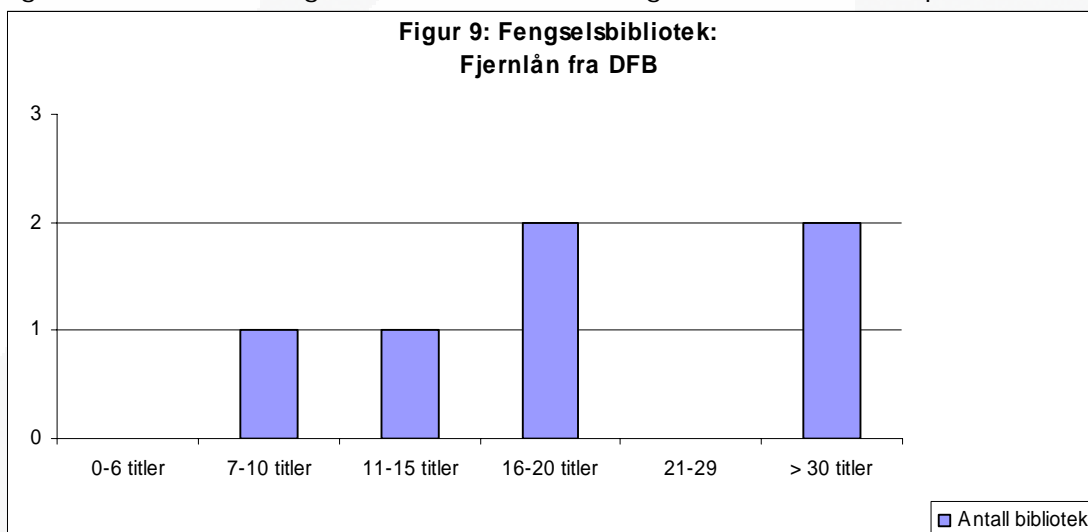
- Utvalg av tema: tre av bibliotekene synes utvalg av tema er *lite interessant*, tre at det er *interessant*
- Relevans for eget arbeid: tre mener dette er *lite interessant* og tre *interessant*
- Relevans for bibliotekets medarbeidere: en mener dette er *uinteressant*, to *lite interessant* og tre *interessant*

Tre fengselsbibliotekarere sier at de ønsker flere kurs fra DFB. Det er ikke angitt hva slags kurs som ønskes.

Fjernlån

Alle seks fengselsbibliotekene bestiller enkelttitler i fjernlån fra DFB.

Figur 9 viser hvor mange titler som lånes av fengselsbibliotekene i løpet av ett år.

DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur

Tre fengselsbibliotek benytter DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur på innvandrernes språk.

- Hjelp til innkjøp: ett bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til katalogisering: to bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til klassifisering: to bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til transkribering: ingen bibliotek benytter seg av dette tilbudet

Portalen Bazar

Tre bibliotek bruker portalen Bazar i referansearbeidet *svært ofte* eller *ofte*.

Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra fengselsbibliotek

- *"DFB gir uvurderlig hjelp til våre fremmedspråklige lånere. Har mest erfaring med depotbestillinger som kommer rask og greit. Utvalget av titler er magert i enkelte språk."*
- *"Vi låner depoter en sjelden gang (har ikke plass). I hovedsak bestiller jeg etter ønske til den enkelte låner og det brukes veldig mye og øker hele tiden, vi kunne ikke klart oss uten DFB. Det er mye spørsmål etter faglitteratur på alle språk og det finnes det ofte lite av."*

Fylkesbibliotekene

Fylkesbibliotekenes oppgaver fremgår av § 8-12 i lov om folkebibliotek og er nærmere presisert i veiledende retningslinjer fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet i 1996. Her heter det i punkt 3.2.1.6 at fylkesbiblioteket "bør opprette spesialsamlinger og iverksette sirkulasjonsordninger etter behov (for eksempel lydbøker og innvanderlitteratur)". Mange av fylkesbibliotekene har igangsatt tiltak for å fremme flerkulturell kompetanse. Dette kan omfatte kurs, konferanser og sirkulasjonssamlinger av litteratur på ulike språk. Det flerspråklige bibliotek (DFB) har en fast treårig besøksplan til alle fylkesbibliotek for at fylkesbibliotekene skal kunne benytte seg av den kompetansen DFB har opparbeidet seg.

Fylkesbibliotekene gir folkebibliotekene i sitt fylke rådgivning, veiledning og kurstilbud for å fremme kompetanseutvikling. Fylkesbibliotekene samarbeider med folkebibliotekene om tilbudet til innvandrerne.

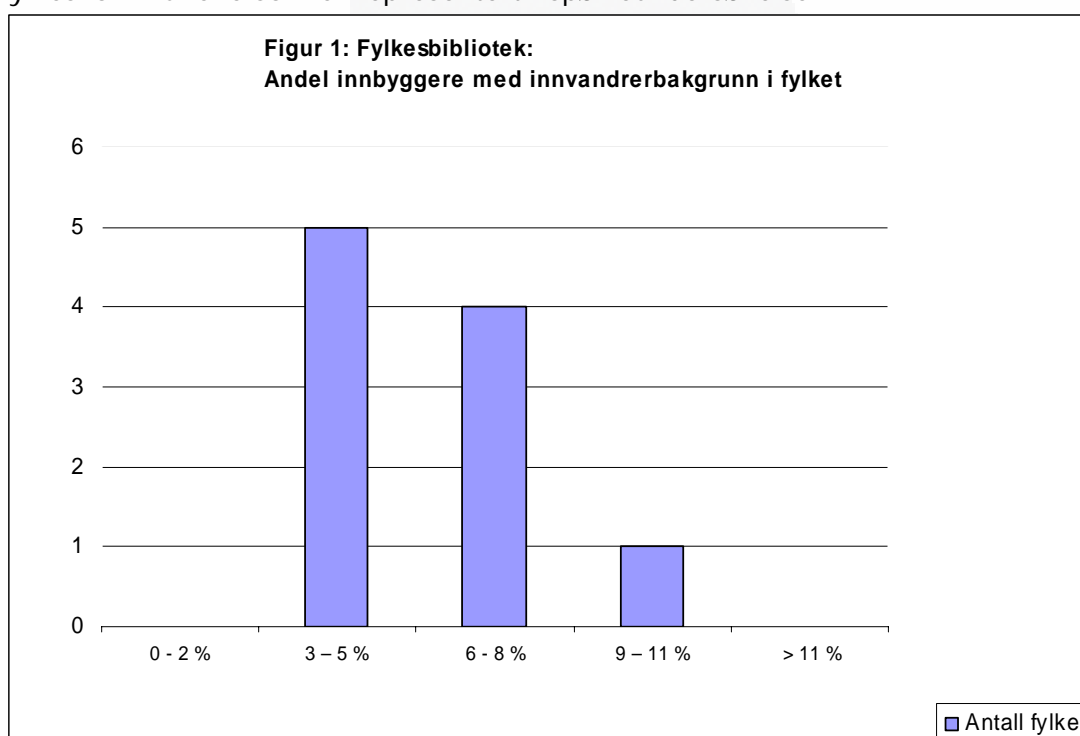
Fylkesbibliotekene har lite direkte publikumskontakt, mange av spørsmålene i spørreskjemaet er derfor ikke relevante for fylkesbibliotekene. Ett av fylkesbibliotekene kommenterer spesielt at de har publikumskontakt gjennom sitt mobile bibliotektilbud.

10 av 19 fylkesbibliotek har besvart spørreundersøkelsen. Deichmanske bibliotek har status både som fylkes- og folkebibliotek. Svaret fra Deichmanske bibliotek er vurdert sammen med folkebibliotekene. Det gir en svarprosent for fylkesbibliotekene på 55,5 % (10 av 18 fylkesbibliotek).

Hovedfunn - fylkesbibliotek

- Fire fylkesbibliotek har inkludert innvandrerbefolkningen i sine strategiske planer.
- Seks fylkesbibliotek har boksamlinger på ulike språk.
- Åtte fylkesbibliotek kjøper inn materiale til støtte i norskopplæringen. Innvandrerbefolkningen benytter seg av dette *ofte* eller *svært ofte* av dette tilbudet.
- To fylkesbibliotek har et organisert tilbud til innvandrerbefolkningen og tre fylkesbibliotek samarbeider med andre om tilbudet til innvandrerbefolkningen.
- Fylkesbibliotekene benytter seg i liten grad av DFBs tilbud, men anser DFB som en stor ressurs, spesielt for folkebibliotekene.

Figur 1 viser andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn for de fylkeskommunene som er representert i spørreundersøkelsen.

Fire fylkesbibliotek har inkludert innvandrere og asylsøkere i sine strategiske måldokument.

Fylkesbibliotekets tilbud til innvandrerbefolkningen

Informasjonsbrosjyrer på ulike språk i fylkesbibliotek

Ett fylkesbibliotek oppgir at de har informasjonsbrosjyrer på andre språk enn norsk, svensk, dansk, tysk, fransk og engelsk. Fylkesbiblioteket har informasjonsbrosjyrer på albansk, amharisk, arabisk, bosnisk-kroatisk-serbisk, finsk, kinesisk, kurdisk, persisk, polsk, portugisisk, russisk, singalesisk, spansk, swahili, tamil, thai, tigrinja, tyrkisk, urdu og vietnamesisk.

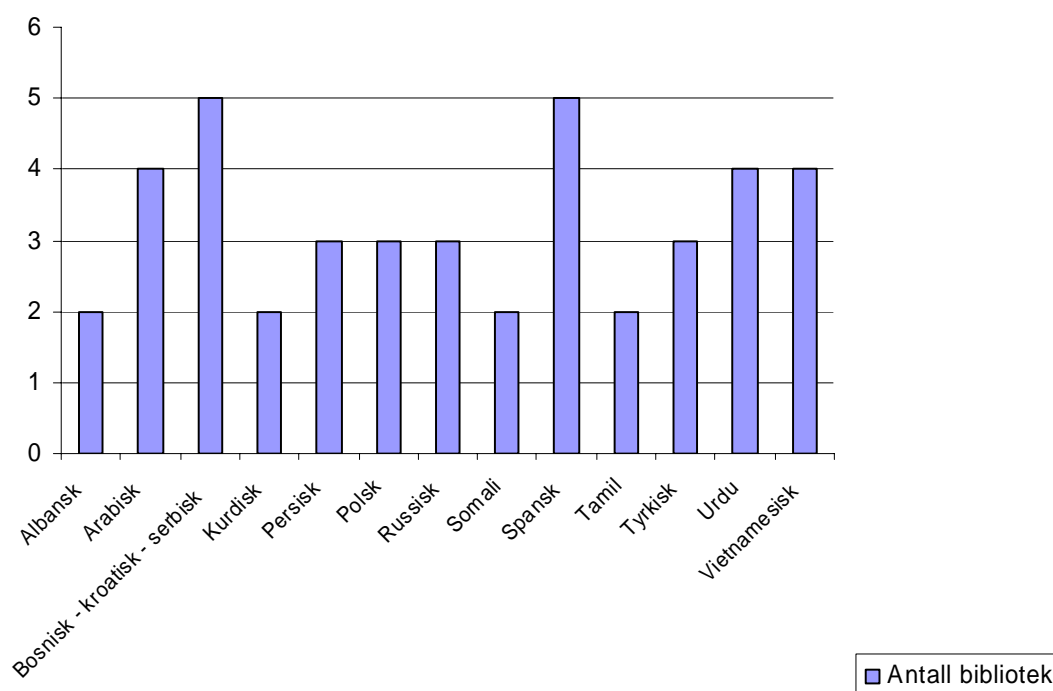
Boksamlinger på ulike språk i fylkesbibliotek

Seks fylkesbibliotek har boksamlinger på til sammen 19 ulike innvandrerspråk.

Grad av vedlikehold av samlingene varierer med språkene, mens grad av registrering varierer med det enkelte bibliotek.

Figur 2 viser hvilke språk som finnes ved to eller flere fylkesbibliotek. I tillegg finnes finsk, gresk, hindi, kinesisk, nederlandsk og portugisisk ved ett fylkesbibliotek.

**Figur 2: Fylkesbibliotek:
Boksamlinger på ulike språk**

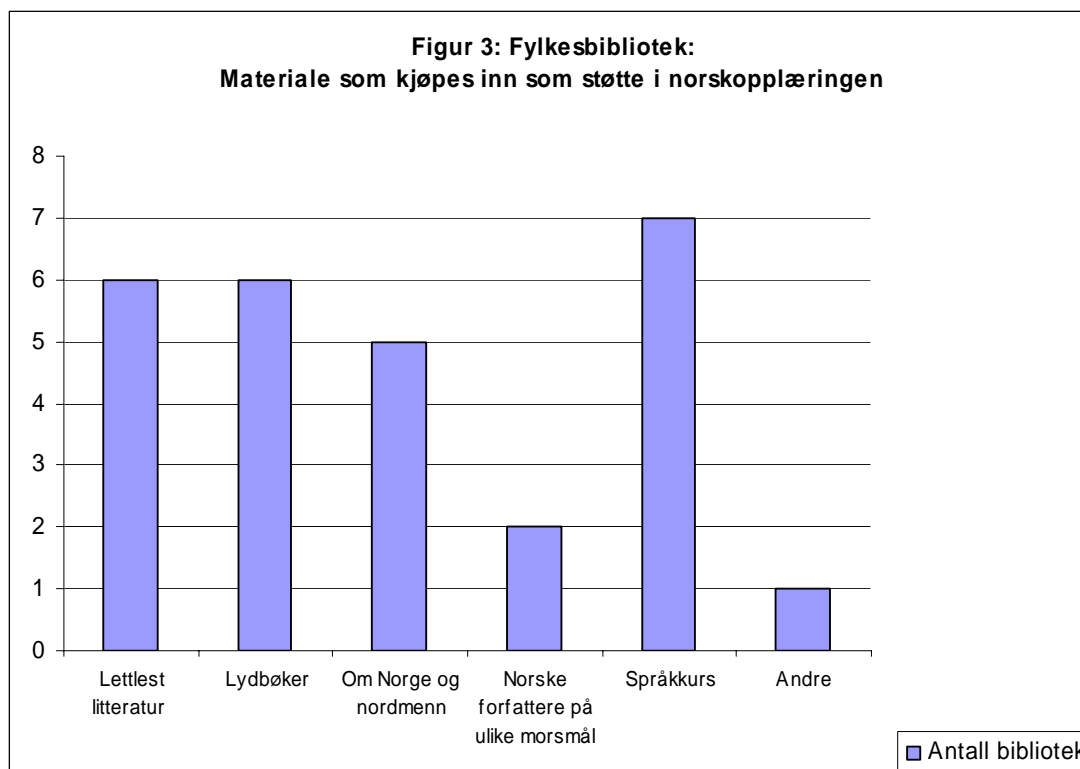

Tidsskrifter og aviser på ulike språk i fylkesbibliotekene

Ett fylkesbibliotek kjøper inn aviser og tidsskrifter på innvanderbefolkningens egne språk. Fylkesbiblioteket har ikke angitt hvilke språk det kjøpes inn aviser og tidsskrifter på.

Norskopplæring

Åtte fylkesbibliotek kjøper inn materiale til støtte i norskopplæringen. Figur 6 viser hva slags materiale som kjøpes inn.

Fylkesbibliotekene sier at innvandrerbefolkningen *ofte* og *svært ofte* benytter seg av dette tilbudet. Bruken er *stabil* eller *stigende*.

Bibliotekets øvrige tilbud

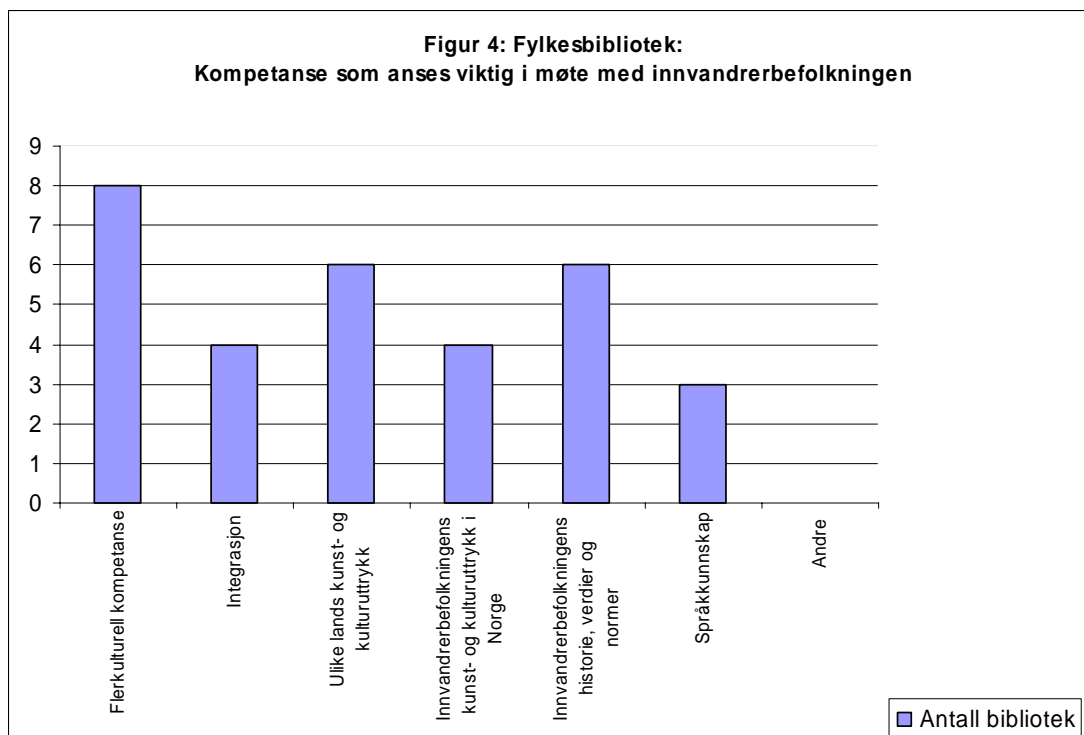
Fylkesbibliotekene formidler sine mediesamlinger til sluttbrukeren via folkebibliotekene og kan ikke se hvem som bruker materialet de kjøper inn for generell bruk.

To fylkesbibliotek har arrangement som bidrar til å fremme kunnskap og forståelse for innvandrerbefolkningens kultur. Tilbudet består av utstillinger og kurs.

Tre fylkesbibliotek samarbeider med andre om tilbudet til innvandrerbefolkningen. Det samarbeides med grunnskoler, pedagogisk-psykologisk tjeneste, videregående skoler, flyktingekontoret, asylmottak og folkebibliotek.

Kompetanse

Figur 4 viser hva slags kompetanse fylkesbibliotekene anser som viktig i arbeid med innvandrerbefolkningen.

Fem fylkesbibliotek har skaffet seg kompetanse for å møte innvandrerbefolkningens behov. Det dreier seg blant annet om kurs som gir flerkulturell kompetanse.

Tre fylkesbibliotek oppgir at de har ansatt personer med innvandrerbakgrunn i biblioteket.

Fylkesbibliotekenes bruk av Det flerspråklige bibliotek (DFB)

DFBs hjemmeside

- Informasjon om litteratur på DFBs hjemmeside: tre bibliotek er *meget fornøyd* og tre bibliotek er *fornøyd*
- Informasjon om målgruppen på DFBs hjemmeside: to bibliotek er *meget fornøyd* og fire bibliotek er *fornøyd*
- Oversettelser av forskjellig materiale til ulike språk på DFBs hjemmeside: fire bibliotek er *meget fornøyd* og to bibliotek er *fornøyd*
- Oversikt over tilgjengelig språk og materiale til utlån på DFBs hjemmeside: fire bibliotek er *meget fornøyd* og to bibliotek er *fornøyd*

Veiledning

To fylkesbibliotek sier de er *fornøyd* med veiledningen de får via telefon og e-post. De andre har ikke svart på spørsmålet.

Kurstilbudet fra DFB

Fylkesbibliotekene mener dette om DFBs kurstilbud:

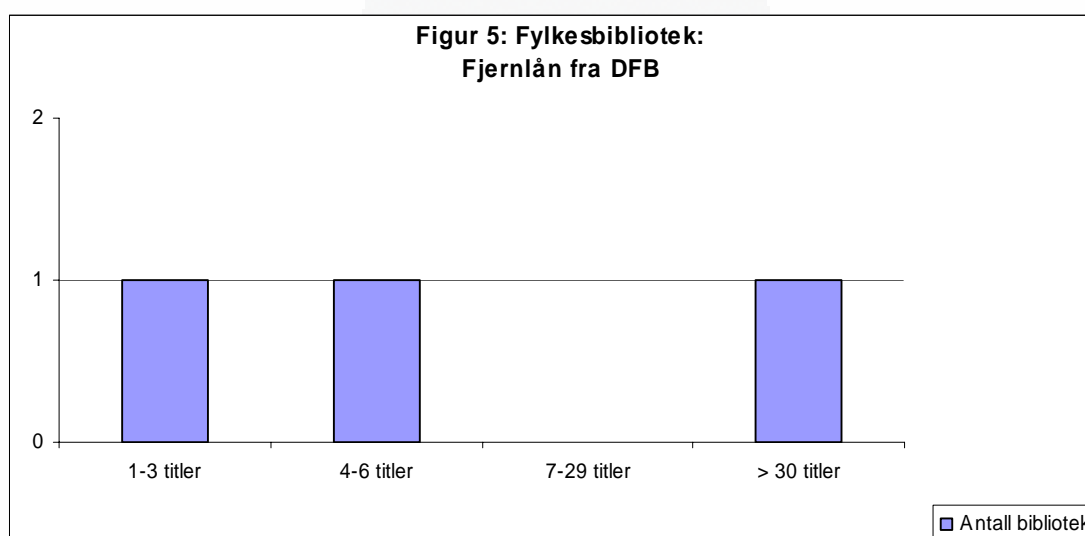
- Utvalg av tema: fem fylkesbibliotek synes dette er *interessant*

- Relevans for eget arbeid: to mener dette er *lite interessant* og fire *interessant*
- Relevans for bibliotekets medarbeidere: en mener dette er *lite interessant* og fem *interessant*

To fylkesbibliotek sier at de ønsker flere kurs fra DFB. Det er ønske om desentraliserte kurs, kurs som er egnet til kombinasjon med samrådsmøter og lignende, oppdatering om tjenestetilbudet og informasjon om nye språkgrupper. To fylkesbibliotek sier de ikke ønsker flere kurs fra DFB. De seks øvrige fylkesbibliotekene har ikke besvart spørsmålet.

Fjernlån

Kun tre fylkesbibliotek bestiller enkelttitler i fjernlån fra DFB. Figur 9 viser hvor mange titler som lånes av fylkesbibliotekene i løpet av ett år.

DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur

Tre fylkesbibliotek benytter DFBs tjenester til hjelp ved innkjøp av litteratur på innvandrerbefolkningens språk.

- Hjelp til innkjøp: tre bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til katalogisering: tre bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til klassifisering: tre bibliotek benytter seg av dette tilbudet
- Hjelp til transkribering: to bibliotek benytter seg av dette tilbudet

Portalen Bazar

Ett fylkesbibliotek bruker portalen Bazar i referansearbeidet *ofte*, *syv sjelden*.

Generelle kommentarer om DFBs tilbud fra fylkesbibliotek

- "Fylkesbiblioteket har formidlet DFB og Bazar til folkebibliotekene når det flerkulturelle perspektivet har stått på dagsordenen."

- "DFB gir et veldig godt tilbud til våre lokale kommunebibliotek i forbindelse med depotutlån."
- "DFB gir et uunnværlig tilbud. Det er umulig for vanlige folke- og fylkesbibliotek å følge opp de varierende språk som har kommet og gått i kommunene. Også de bofaste er ofte en liten gruppe."
- "DFB er et meget viktig tilbud til innvandrere, asylsøkere, flyktninger og til norske brukere med språkinteresser. Meget viktig som et ressurscenter for alle bibliotek i Norge."
- "DFB gir et veldig bra tilbud. Raske og hyggelige tilbakemeldinger. Gode nettsider."
- "Vi bruker det lite, og har derfor lite grunnlag for å si noe om tilbudet."